

Motion till riksdagen 2009/10:So11

av Ylva Johansson m.fl. (s)
med anledning av prop. 2009/10:125

En ny alkohollag

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillståndsplikt för folkölsförsäljning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ungdomar och alkohol.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om gårdsförsäljning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om marknadsföring.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om serveringstillstånd.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat.

Inledning

Måttlig konsumtion av alkoholhaltiga drycker är ett etablerat och socialt accepterat inslag i mat- och umgängeskulturen i vårt samhälle. Samtidigt är de negativa medicinska och sociala konsekvenserna och skadeverkningarna av för hög konsumtion och beroende av alkohol kända. Alkohol ligger bakom oerhört många personliga tragedier. Barn och andra närstående till personer med missbruk är särskilt utsatta.

Alkoholpolitikens mål är att främja folkhälsan genom att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar. Målet ska nås genom insatser som motverkar skadligt dryckesbeteende och bidrar till en minskad total alkoholkonsumtion. En lägre totalkonsumtion av alkohol i befolkningen innebär att den alkoholrelaterade ohälsan och dödligheten minskar.

Fel! Okänt namn på

De verktyg som samhället har för att minska alkoholkonsumtionen i samhället är främst detaljhandelsmonopolet, alkoholskatten, alkohollagstiftningen, missbruksvård och förebyggande arbete.

Alkoholkonsumtionen ökade under 1990-talet, inte minst bland ungdomar där berusningsdrickandet ökade kraftigt. För att bryta 1990-talets ökning av alkoholkonsumtionen antogs 2001 på den socialdemokratiska regeringens förslag en nationell alkoholhandlingsplan. Det förebyggande arbetet förstärktes, såväl lokalt som centralt. Informationskampanjer drogs i gång, kommuner och landsting tog fram egna handlingsplaner och ett stort antal lokala drogförebyggare anställdes för att samordna det förebyggande arbetet. Det centrala arbetet kom att ledas av Alkoholkommittén. Utgångspunkten var att det behövdes en stark nationell resurs för att driva det förebyggande arbetet i en tid av ökad tillgänglighet för ungdomar av både alkohol och ökad totalkonsumtion av alkohol i befolkningen. Det förstärkta förebyggande arbetet gav resultat. Under 2000-talet avstannade ökningen av alkoholkonsumtionen bland ungdomar och vi kunde till och med se en minskning åren 2005–2007. Under 2008 skedde dock en svag uppgång i konsumtionen. Den totala konsumtionen av alkohol i samhället har minskat efter 2004 men ligger fortfarande på en nivå som är högre än vid mitten av 1990-talet. Den borgerliga regeringen har lagt ned Alkoholkommittén. Vi har i flera olika sammanhang redovisat att vi tycker att det var ett felaktigt vägval. Organiseringen av arbetet med en nationell aktör ledde till ökad kraft i det förebyggande arbetet. Uppgifterna har nu överförts till flera olika myndigheter samtidigt som olika departementsarbetsgrupper inrättats. Vi anser att den nya modellen gör att den pådrivande centrala kraften försvinner och arbetet blir otydligare och tappar i fokus, tempo och samordning.

Förebyggande insatser måste stödjas av en tydlig och restriktiv alkoholpolitik. Vi har i vår budgetmotion för 2010 (för utg.omr. 9) bl.a. pekat på vikten av att detaljhandelsmonopolet försvaras, att en effektiv ålderskontroll sker vid försäljning och servering av alkohol, att alkohollangning beivras, att svensk alkoholskatt betalas vid näthandel och att Sverige fortsätter arbeta för höjda minimiskatter på alkohol inom EU samt minskade införselkvoter på alkohol. Vidare bör möjligheterna att införa varningstexter på alkoholförpackningar prövas. Det är också viktigt att prövning av serveringstillstånd ses som en social fråga i kommunerna och inte bara som en näringslivsfråga.

Att motverka minderårigas alkoholkonsumtion och minska skadlig alkoholkonsumtion bland unga människor är en prioriterad uppgift för samhället. Levnadsmönster och vanor som grundläggs i tidig ålder följer ofta med och påverkar resten av livet. Vi föreslog i vår budgetmotion att en nationell handlingsplan för minskat alkoholbruk bland ungdomar utarbetas. Utvecklingen när det gäller ungdomars alkoholkonsumtion har visserligen i stort utvecklats ganska positivt under 2000-talet. Men totalkonsumtionen och andelen som inte dricker alkohol ger inte hela bilden. Det finns en grupp ungdomar som dricker större mängder än tidigare. Riskbruket av alkohol har t.ex. nära nog fördubblats på fyra år bland unga män (Folkhälsoinstitutet 2009). Samhället måste bli bättre på att nå dem som befinner sig i riskzonen. Alkoholkonsumtionen är en central faktor när det gäller sociala problem och våld bland ung-

domar. Både svensk och utländsk forskning visar på tydliga samband mellan ökat alkoholdrickande och ökad våldsbrottslighet.

Vid utarbetandet av en handlingsplan bör behovet av förändringar i lagstiftningen prövas samtidigt som det utarbetas förslag när det gäller arbete med attityder. Kraftfulla åtgärder bör vidtas för att minska langningen av alkohol till unga. Lagskärpning bör övervägas och polisen behöver utveckla arbetet med att beivra alkoholbrott. På de platser i landet där polisen har arbetat målmedvetet mot langning av alkohol till unga har ungdomsvåldet minskat. Storskalig alkohollangning till unga är ett av få områden där straffskärpningar kan förväntas ge positiva resultat. Ungefär en tredjedel av all alkohol som förs in i landet säljs vidare. En stor del går till ungdomar. För att minska privatinförseln av alkohol bör Sverige arbeta för minskade införselkvoter. En viktig beståndsdel i arbetet för att minska ungdomars drickande är föräldrarnas attityder. Det finns i dag flera vetenskapligt utvärderade föräldrastödsprogram. Ett sådant är t.ex. Örebro preventionsprogram (ÖPP) som syftar till att påverka föräldrars förhållningssätt till ungdomars drickande och hur man som föräldrar kan agera för att förhindra t.ex. tidig alkoholdebut och berusningsdrickande bland ungdomar. Vetenskapligt utvärderade föräldrastödsprogram bör spridas och implementeras i samtliga Sveriges kommuner.

En förutsättning för framgångsrik missbrukarvård är fungerande vårdkedjor. För att stärka vårdkedjorna kring den som behöver vård och behandling mot sitt missbruk startades 2005 den treåriga satsningen *Ett kontrakt för livet* där den enskilde erbjöds avgiftning, utredning, motiverande och behandlande insatser och en planering som omfattar både vården (LVM) och tiden efter utskrivning. En gemensam överenskommelse mellan den enskilde, socialtjänsten och Statens institutionsstyrelse (Sis) låg till grund för en långsiktig vård för varje individ. Trots goda resultat har den borgerliga regeringen valt att inte fortsätta satsningen, och Socialdemokraternas förslag i riksdagen om att låta verksamheten fortsätta har röstats ned av den borgerliga majoriteten.

Barn och unga måste få snabb hjälp vid drogproblem. Unga drogmissbrukare ska få vård utan dröjsmål. Insatser måste sättas in tidigt om de ska bli effektiva. Väntetiden till behandling för unga bör vara högst två veckor. Vi avsatte i vår budgetmotion för 2010 45 miljoner kronor per år 2010–2012 för att garantera unga missbrukare vård direkt.

Regeringens förslag

Regeringen föreslår en ny alkohollag, som ersätter alkohollagen från 1994 och lagen om försäljning av teknisk sprit från 1961. Flertalet av bestämmelserna har förts över från de gamla lagarna men fått en modernare språkdräkt. Målen för alkoholpolitiken behålls oförändrade. Regeringen föreslår i propositionen en uppdatering och förenkling av reglerna för hantering av teknisk sprit. Propositionen tar vidare upp frågor kring försäljning av folköl, reglerna för servering och serveringstillstånd, ungdomars tillgång till alkoholdrycker, marknadsföring, tillsyn, gårdsförsäljning m.m. Lagförslagen föreslås träda i

Fel! Okänt namn på

kraft den 1 juli 2010 utom bestämmelserna om teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat som ska träda i kraft den 1 januari 2011.

Vår principiella hållning

Vi anser att alkohollagen är ett viktigt alkoholpolitiskt instrument. Nuvarande lagstiftning är 15 år gammal. Flera av bestämmelserna i alkohollagen från 1995 överfördes oförändrade från 1977 års lagstiftning och är alltså nästan 35 år gamla. Även om en del omarbetningar och förändringar har gjorts under årens lopp har behovet av en genomgång, modernisering och redigering av lagen varit stor.

Alkohollagens utformning ska, genom sin skyddslagstiftning, vara en tydlig del i en restriktiv alkoholpolitik som har ett tydligt folkhälsopolitiskt perspektiv och som är solidarisk i stället för egoistisk. Utgångspunkten för alkohollagstiftningen bör vara solidaritet, skydd och frihet. Restriktioner på alkoholorrådet har sin grund i solidaritet med den som behöver skydd och görs för att allas vår frihet ska öka i andra avseenden. Ett samhälle med låg totalkonsumtion av alkohol, med sen alkoholdebut och med regler för försäljning och servering av alkohol kan ge många människor frihet. Det handlar om friheten att få leva ett långt och friskt liv, friheten att slippa våld och förnedring, friheten att själv kunna styra över sitt liv, friheten att se sina anhöriga slippa fastna i riskbruk och missbruk. Ungdomsmiljöer ska vara alkoholfria.

Den restriktiva alkoholpolitiken utmanas ständigt av olika krafter i samhället, inom och utom politiken, som vill se en liberalare alkoholpolitik där den restriktiva linjen och samhällsintresset ersätts av vinstintresse och ökad tillgänglighet. Vi kommer även fortsättningsvis att bekämpa denna alkoholliberalism. Vi har i inledningsavsnittet redogjort för huvuddragen i vår samlade alkoholpolitik och kommer i de fortsatta avsnitten att behandla de delar av förslaget till ny alkohollag där vi har kommentarer eller alternativa förslag och anser att regeringen sviker den restriktiva alkoholpolitiken.

Folkölsförsäljning

Det är tillåtet att sälja folköl i livsmedelsbutiker. Folköl får dock inte säljas eller lämnas ut till den som inte fyllt 18 år. Efterlevnaden av gällande åldersgräns är bristfällig på många håll, vilket innebär att öl säljs till minderåriga. Detta har gång på gång kunnat visas i de olika provköpsstudier som gjorts av bl.a. handeln själv samt av nykterhetsrörelsen. Trots att program för egenkontroll uttryckligen krävs enligt alkohollagen har endast hälften av de butiker som säljer folköl ett sådant. Detta är inte acceptabelt. Ungdomar under 18 år ska inte kunna köpa folköl. Enligt Folkhälsoinstitutets uppföljningar är den kommunala aktiviteten på detta område låg. Endast ett mindre antal butiker får tillsynsbesök och sanktioner i form av varning, och förbud är relativt säll-

synta. Det finns, som propositionen redovisar, ett uppenbart behov av åtgärder för att åstadkomma en mer effektiv ålderskontroll.

När nuvarande alkohollag trädde i kraft 1995 slopades det tidigare kravet på tillstånd för detaljhandel med folköl. Anmälningsskyldigheten och kravet på egenkontroll infördes 2001. Regeringen föreslår i denna proposition att anmälningsskyldigheten förtydligas så att det framgår att folköl inte får säljas innan anmälan skett och att kommunen kan förbjuda fortsatt försäljning om lagens bestämmelser inte följs. Varning kan meddelas om förbud skulle anses vara en alltför ingripande åtgärd. Fortfarande ska gälla att straffansvaret omfattar den som sålt ölen (den enskilde butiksanställda) och inte näringsidkaren. Ansvarsfrågan ska grundas på en bedömning i varje enskild försäljningssituation.

Vi tror inte att regeringens förslag löser problemet. Det är också orimligt att ansvaret läggs på den enskilde butiksanställda. Vi föreslår att folkölsförsäljning ska vara tillståndspliktigt. Näringsidkaren ska vara ansvarig och ha förmåga att klara av en effektiv ålderskontroll. Tillståndet ska kunna dras in om regelverket inte följs. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om detta.

Ungdomar och alkohol

Det är ur flera perspektiv oerhört viktigt att ungdomars alkoholdebut skjuts upp så långt som möjligt. Att alkoholkonsumtion är skadligt för barn och ungdomar är ett faktum som ingen på allvar kan ifrågasätta. Det är framför allt genom langning som minderåriga får tillgång till alkoholdrycker. För att komma till rätta med detta krävs effektiva insatser från polisen. Olika föräldrastödsprogram kan också spela en stor roll. Örebro preventionsprogram (ÖPP) är ett av flera exempel på hur program kan göra skillnad i den lokala miljön och påverka attityder och handlande. ÖPP syftar till att påverka föräldrars förhållningssätt till ungdomars drickande och hur man som föräldrar kan agera för att förhindra t.ex. tidig alkoholdebut och berusningsdrickande bland ungdomar.

För oss socialdemokrater är det självklart att barn och unga inte ska bjudas på alkohol. Dess bättre är detta också en utbredd rättsuppfattning i samhället. Vårt intryck är att det blir alltmer ovanligt att föräldrar bjuder unga på alkohol. Det finns dock fortfarande en föreställning hos vissa vuxna att föräldrar genom att bjuda sina barn på alkohol avdramatiserar det här med alkohol och därmed gör det mindre spännande att pröva. De låter barnen pröva för att de inte ska dricka med sina kamrater, utom synhåll för föräldrarna och utom deras kontroll. Forskning har dock visat att barn till föräldrar som har en tillåtande inställning till ungdomsdrickande, tenderar att dricka mer alkohol än barn vars föräldrar har en tydligt restriktiv hållning. Forskning har även visat att ungdomar som växer upp i hem där det råder en tillåtande attityd till ungdomsdrickande, löper större risk att drabbas av alkoholrelaterade problem under ungdomsåren. Ungdomar socialiseras både genom våra handlingar och

Fel! Okänt namn på

genom samtal och vägledning. Det är inte så att ungdomar bara gör som vi gör och struntar i vad vi säger. En uttalat restriktiv inställning till ungdomsdrickande gör skillnad.

Huvudregeln i alkohollagen är att det är otillåtet att bjuda unga på alkohol. Vi delar propositionens förslag om att det av lagen klart ska framgå att det inte är tillåtet att bjuda unga på alkohol. Det ska dock som ett undantag vara tillåtet att bjuda på en mindre mängd alkohol om förtäringen sker på platsen och under ordnade förhållanden samt att det med hänsyn till den unges ålder och utveckling framstår som försvarligt. Propositionens förslag är ett steg i rätt riktning och en precisering av nuvarande regler som förtydligar under vilka omständigheter som det över huvud taget är möjligt att bjuda unga på alkohol. Det är viktigt att samhällets signaler är tydliga kring detta. Att bjuda på alkohol är ett undantag. I propositionen nämns nattvardsvin, högtidliga tillfällen och bröllopsfest som exempel. Det är bra att det tydligt framgår att unga inte ska bjudas på starksprit liksom att över huvud taget bjuda barn och yngre tonåringar på alkohol. Vi ställer oss mera frågande till att ”familjens söndagsmiddag” redovisas som ett av några exempel på undantag från huvudregeln att inte bjuda på alkohol. Vi socialdemokrater anser inte att unga ska bjudas på alkohol. Vi ser dock inte att ny lagstiftning utöver det som står i propositionen är en framkomlig väg att gå för att nå resultat.

Gårdsförsäljning

Systembolagets försäljning sker över hela landet genom drygt 400 butiker och 500 ombud. Förutom de produkter som hålls i lager i bolagets butiker kan varor beställas ur ett beställningssortiment. Sedan 2008 kan också en leverantör av en lokalt producerad produkt som ingår i beställningssortimentet få sin produkt lagerförd i den lokala systembolagsbutiken, dvs. den butik som ligger närmast tillverkningsstället.

Sprittillverkning har sedan länge förekommit i Sverige och flera svenska spritdrycker finns i Systembolagets sortiment. Detsamma gäller starköl. Vinodling är en nyare företeelse i Sverige där förutsättningarna också begränsas av klimatet. Frågan om försäljning av egenproducerade spritdrycker, vin och starköl direkt till konsument, s.k. gårdsförsäljning, har diskuterats under de senaste åren. Flera intressenter har framfört att de vill att gårdsförsäljning ska bli tillåten i Sverige, för att utveckla företagandet och som ett led i landsbygdsutveckling.

Alkohollagsutredningen (SOU 2009:22) var mycket tydlig i sitt ställningstagande till gårdsförsäljning. Försäljning av starköl, vin och spritdrycker direkt från tillverkaren bör inte tillåtas då det inte är förenligt med Systembolagets monopolställning. Sådan försäljning av starköl och spritdryck skulle dessutom enligt Alkohollagsutredningen vara olämpligt ur alkoholpolitisk synpunkt. Alkohollagsutredningen anser vidare att detaljhandelsförsäljning av alkoholdrycker direkt från tillverkningsstället innebär en inskränkning av Systembolagets ensamrätt till sådan försäljning. Om Sverige tillåter gårdsför-

säljning utan att samtidigt avveckla Systembolaget strider detta mot artikel 28 i EG-fördraget, och det är mycket osäkert hur Europeiska kommissionen skulle ställa sig till detta. Gårdsförsäljning finns i Finland, som också har monopol, men har inte prövats rättsligt av EU-domstolen som är den enda instans som kan avgöra hur systemet stämmer överens med EU-rätten. De inskränkningar som gäller i Finland (bär och frukter från en växtzon vars karakteristiska drag genereras norr om 60:e nordliga breddgraden) är sådana att de svårligen skulle kunna tillämpas i Sverige på motsvarande sätt. Med hänsyn till vikten av att bevara Systembolagets monopolställning finner utredningen inte att det är lämpligt att införa gårdsförsäljning.

Trots Alkohollagsutredningens tydliga ställningstagande redovisar regeringen i propositionen att den tänker tillsätta ännu en utredning kring gårdsförsäljning. Detta går inte att tolka på annat sätt än att regeringen vill införa gårdsförsäljning och tänker utreda frågan till dess att man får det önskade svaret. Detta framgår också mycket tydligt av utredningsdirektiven (dir. 2010:21) från den 4 mars 2010 där det bl.a. står: ”Den särskilda utredaren ska ta fram ett förslag till hur gårdsförsäljning av alkoholdrycker kan ske på ett sätt som är förenligt med EU-rätten liksom detaljhandelsmonopolet och utan att det leder till negativa konsekvenser för folkhälsan.” Om det under utredningen skulle visa sig att det inte är möjligt att tillåta gårdsförsäljning med hänsyn till de angivna förutsättningarna ska utredaren informera Regeringskansliet (Socialdepartementet) och skriftligen ange skälen.

Vi anser att detaljhandelsmonopolet (Systembolaget) är en av hörnstenarna i den svenska alkoholpolitiken. Detaljhandelsmonopolet har godkänts av EU. En grundläggande förutsättning för detaljhandelsmonopolet är att Sverige inte diskriminerar produkter från något EU-land utan säljer varorna på lika villkor. Riskerna är uppenbara att införande av gårdsförsäljning innebär att hela detaljhandelsmonopolet ifrågasätts. Gårdsförsäljning av alkohol bör därför inte tillåtas.

Marknadsföring

Bestämmelser som begränsar möjligheterna att göra reklam för alkoholdrycker är ett viktigt led i Sveriges restriktiva alkoholpolitik. Att begränsningar av alkoholreklam bidrar till att skydda folkhälsan och därför accepteras av EU har fastslagits av EG-domstolen. Regler för marknadsföring av alkohol är, till skillnad mot vad som gäller för tobaksvaror, inte fullt harmoniserade inom EU. Inskränkningar i rätten att marknadsföra alkohol är dock enligt EG-domstolen berättigade endast om de motiveras av tvingande hänsyn av allmänintresse, de tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt, är ägnade att säkerställa förverkligandet av de mål som eftersträvas genom dem och inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.

Enligt nuvarande bestämmelser i lagstiftningen ska särskild måttfullhet iakttas vid all marknadsföring av alkoholdrycker till konsumenterna. Reklam eller annan marknadsföringsåtgärd får inte vara påträngande, uppsökande

Fel! Okänt namn på

eller uppmana till bruk av alkohol. Den får inte heller rikta sig till eller skildra barn eller ungdomar som inte har fyllt 25 år. De svenska reglerna för marknadsföring av alkohol är i sin detaljutformning komplicerade och har ändrats vid flera olika tillfällen. Alkohollagsutredningen gjorde en översyn av marknadsföringsreglerna. Regeringen har valt att bara lägga fram ett av utredningens förslag. Övriga förslag från Alkohollagsutredningen kommenteras summariskt eller inte alls i propositionen. I propositionen föreslås att bestämmelsen i alkohollagen som anger vad framställning i bild får innehålla vid kommersiell annonsering för alkoholdrycker utvidgas så att den blir generell tillämplig oavsett val av medium. Vi stöder detta förslag men anser att regeringen bör återkomma med ett samlat förslag kring marknadsföring av alkoholdrycker.

Serveringstillstånd

Regeringen föreslår förändringar när det gäller villkoren för att få serveringstillstånd för alkohol. Serveringsstället ska ha ett eget kök i anslutning till serveringslokalen samt erbjuda lagad eller på annat sätt tillredd mat. Gästerna ska kunna erbjudas ett flertal maträtter av varierat slag. För servering efter kl. 23.00 får matutbudet begränsas.

Skillnaden mot tidigare är främst att formuleringen ”eller på annat sätt tillredd mat” tillkommit. Formuleringen betyder att det inte längre är ett nödvändigt krav att varma maträtter kan serveras, förutsatt att matutbudet och förhållandena i övrigt har den allmänna standard som krävs för serveringstillstånd. Vidare ersätts kravet på viss köksutrustning till att det ska finnas kök i anslutning till serveringslokalen.

Både tillsynsmyndigheterna och restaurangbranschen har påtalat behovet av en modernisering av bestämmelserna som tar hänsyn till ny matlagningsteknik. Att skiljelinjen mellan att få tillstånd eller inte skulle gå vid varm eller kall mat är inte rimligt. Sushimat har nämnts som ett exempel. Vi har inget att erinra mot att det sker förändringar kring detta. I propositionen anføres (s. 105):

Utrustningen måste dock hålla en viss standard, t.ex. ska fortfarande inte vanliga lägenhetsspisar och mikrovågsugnar för uppvärmning av prefabricerade maträtter anses vara tillräcklig utrustning. Serveringstillstånd ska inte medges om enbart enklare anrättningar, såsom t.ex. smörgåsar, hamburgare eller varm korv med bröd, erbjuds. Det innebär att gatukök, caféer eller liknande serveringsställen inte heller i fortsättningen ska komma ifråga för serveringstillstånd. Detsamma gäller sådana restauranger, t.ex. många hamburgerrestauranger, vars verksamhet i huvudsak är inriktad på barnfamiljer och ungdomar. Det är den sammanvägda bedömningen av utbud, kvalitet och allmän standard som ska vara avgörande. En noggrann prövning bör göras för varje enskilt serveringsställe.

Enligt vår mening råder det ingen tvekan om att de gamla bestämmelserna har blivit föråldrade och behöver moderniseras utifrån ny matlagningsteknik och fler matkulturer. Det finns dock en vaghet i propositionens formuleringar som

gör det svårt att exakt bedöma konsekvenserna när det gäller tillståndsgivningen. Hur dras t.ex. gränsen mellan restaurang och kafé? Flera remissinstanser har påpekat att formuleringarna är alltför otydliga och riskerar att kraftigt öka antalet serveringsställen. Regeringen redovisar faktiskt liknande farhågor i propositionen (s. 106):

Genom att matkravet utformas på annat sätt än tidigare och kravet på viss köksutrustning ersätts med att det ska finnas kök för tillagning av mat i anslutning till serveringslokalen är det rimligt att anta att antalet serveringstillstånd kommer att öka något.

Det är av stor vikt att det sker en uppföljning och utvärdering av den praxis som utvecklas. Det kan bli nödvändigt att återkomma i frågan om antalet serveringstillstånd ökar kraftigt eller om andra problem uppstår kring det nya regelverket. Regeringen bör därför under de kommande tre åren årligen redovisa för riksdagen hur antalet serveringstillstånd utvecklas och vilka alkoholpolitiska konsekvenser de nya reglerna fått i kommunerna.

Teknisk sprit

Teknisk sprit regleras i dag i lagen om försäljning av teknisk sprit. Läkemedelsverket utfärdar tillstånd att köpa, sälja och införa/importera teknisk sprit. Årligen handläggs ca 1 300 ansökningar. Antalet tillståndshavare totalt är 2 000–3 000. De utgörs av privata företag men också av universitet, sjukhus, skolor m.fl. Som exempel på teknisk sprit kan nämnas absolut alkohol, cellulosaråsprit samt finsprit (alkoholhalt 95–96 volymprocent). Som exempel på alkoholhaltiga preparat kan nämnas vissa färger, förtunnningar, rengöringsmedel, kosmetika, vissa drivmedel, extrakt för tillverkning av drycker, brännvätskor och bilvårdsmedel.

Regeringen föreslår i propositionen att tillstånden för införsel, försäljning och inköp av teknisk sprit avskaffas. I stället införs i alkohollagen en rätt för den som är godkänd upplagshavare (enligt bestämmelserna i lagen om alkoholskatt) att bedriva handel med teknisk sprit. Den som har rätt att sälja teknisk sprit får även köpa samt införa, importera, föra ut eller exportera sådana varor. För fullständigt denaturerad teknisk sprit ska gälla fri handel, utan krav på tillstånd för införsel eller försäljning.

Flera viktiga remissinstanser är negativa till förslaget. Läkemedelsverket och Statens folkhälsoinstitut (FHI) liksom IOGT-NTO avstyrker förslaget och framhåller att det medför ökade risker för att produkterna kan komma att användas i icke avsett syfte. Skatteverket avstyrker förslaget att verket ska utöva tillsyn över bestämmelserna i alkohollagen om handel med teknisk sprit. Läkemedelsverket befarar i sitt remissyttrande att den minskade kontrollen kommer att innebära ett ökat flöde i samhället av icke denaturerad och otillräckligt denaturerad teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat. Detta leder till ökad risk för avledning och missbruk av teknisk sprit och alkoholhaltiga

Fel! Okänt namn på

preparat, vilket kan få stora konsekvenser ur ett folkhälsoperspektiv, framför allt vad gäller ungdomar.

Enligt förslaget kommer FHI att föreskriva om vilka krav som ska gälla vid denaturering av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat. Det kommer att innebära ett mycket omfattande arbete för myndigheten. Läkemedelsverket anför i sitt yttrande att det kommer att vara svårt att enbart i föreskrifter tillräckligt tydligt och detaljerat ge den vägledning som behövs. Alla tänkbara användningsområden är svåra att förutse. Då ingen förhandsprövning görs kommer regelverket att fungera reaktivt. Läkemedelsverket bedömer att det föreligger en stor risk att teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat kommer att vara otillräckligt denaturerade.

Läkemedelsverket redovisar också att konsekvenserna av förslaget om att handel med fullständigt denaturerad sprit ska kunna ske helt fritt är att privatpersoner kan föra in obegränsade mängder även för kommersiellt och industriellt bruk (vilket inte är tillåtet i dag). Risken för avledning ökar därmed markant i och med att volymerna förmodas öka. För företag som i dag säljer teknisk sprit innebär förslaget att de blir skyldiga att sälja teknisk sprit till rätt ändamål enligt FHI:s föreskrifter, vilket inte är en förenkling jämfört med i dag utan gör det svårare för dem att följa regelverket. På Läkemedelsverket är man däremot positiv till att det införs lättnader i regelverket när det gäller alkoholhaltiga preparat som är tillräckligt denaturerade och svårigen kan missbrukas, t.ex. kosmetika. På Läkemedelsverket är man också positivt inställd till en översyn av hela regelverket.

Vi delar remissinstansernas oro över konsekvenserna av förslagen om teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat. Förslagen kan innebära risker för att produkterna används i icke avsett syfte, och regeringen bör därför noga följa utvecklingen och återrapportera till riksdagen.

Stockholm den 6 april 2010

Ylva Johansson (s)

Christer Engelhardt (s)

Marina Pettersson (s)

Catharina Bråkenhielm (s)

Ann Arleklo (s)

Lars U Granberg (s)

Lennart Axelsson (s)

Per Svedberg (s)